

ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
Кафедра місцевого самоврядування та регіонального розвитку

ФАЮК Іван Вікторович

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ МІСТА: ОСОБЛИВОСТІ
ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

АВТОРЕФЕРАТ

магістерської роботи на здобуття наукового ступеня
магістра публічного управління

Миколаїв – 2021

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність магістерського дослідження. Питання щодо організації безпеки проживання у містах посідає окреме місце серед напрямів публічного управління. Дійсно, це питання завжди було, є і буде актуальним, оскільки торкається найвищої цінності – людського життя і здоров'я, визначає умови комфортного проживання та додержання громадянських прав та свобод людини.

XXI сторіччя пов'язано не тільки з потужним технічним прогресом та важливими здобутками, які спрямовані на поліпшення умов проживання людини, але також із зростанням проблем, які мають місце в сучасних реаліях: поява різноманітних хвороб або мутація вже існуючих, що несе прямі загрози людству, кліматичні зміни та глобальне потепління, порушення екологічного стану більшості населених пунктів країни, війни. Загалом це відображається негативно на фізичному та психічному стані населення. Разом з прогресом зростають й проблеми щодо забезпечення безпеки міста, а в рамках реформування більшість питань управління передаються на місцевий рівень. Це потребує розбудови належних засад управління, їх нормативно-правового забезпечення, підготовки відповідного персоналу тощо. Але як на місцевому, так і на центральному рівні великою проблемою сьогодні постають безвідповідальність, всездозволеність, безконтрольність та безкарність, що спричиняють зростання злочинності на місцях. Злочини відрізняються більшою жорстокістю, найбільш розповсюдженими стають вбивства, наркоторгівля, угон автотранспортних засобів, рекет та організована злочинність. Водночас, досвід деяких зарубіжних країн свідчить про вирішення більшості таких проблем та зменшення злочинності на основі розробки та впровадження відповідної державної та муніципальної політики, що ґрунтується на історичному досвіді та традиціях цих країн, міжнародних нормах та рекомендаціях. Такі підходи дозволили органам місцевого самоврядування зробити місця проживання для своїх громадян більш привабливими та комфортними. З огляду на викладене вище тема магістерського дослідження є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців, які присвятили свої праці питанням безпеки, слід назвати таких: В.А.Ліпкан, П.О.Назаркін, О. Ф. Новікова, В.О. Панькова, Є.А. Подольська, А.В.Плужник, О. Г. Сидорчук, Г.П.Ситник, В.Л.Соколовський, Є.М. Рудніченко, О.О.Резнікова, Л.Є. Шульженко та ін.

Місто як складний об'єкт управління розглядали такі вчені, як А. Буряченко, О.Л.Дронова, Є.Жадан, Н.В.Жукова, О.А.Карлова, А.Н.Некос, Є.Г. Трубіна. Але не дивлячись на те, що суттєва кількість важливих аспектів забезпечення прав і свобод людини знайшла відображення в наукових працях, сучасні тенденції підвищення комфортності та гарантування безпеки міст в Україні, передання цих повноважень на місцевий рівень потребують подальших досліджень.

Мета і завдання дослідження. Метою магістерської роботи є комплексне дослідження проблем забезпечення безпеки міст в Україні.

Досягнення поставленої мети передбачало вирішення таких **завдань**:

- дослідити теоретичні засади та основні поняття магістерської роботи: визначити особливості безпеки як категорії управління;
- визначити особливості управління містом та необхідності забезпечення безпеки;
- проаналізувати основні чинники та показники криміногенного стану на місцевому рівні;
- дослідити основні засади державної політики в цій сфері;
- встановити особливості привабливості міст та забезпечення безпеки в зарубіжних країнах;
- обґрунтувати деякі перспективні напрями з управління безпекою міста в Україні.

Об'єктом дослідження є проблеми забезпечення безпеки міст в Україні та світі.

Предметом дослідження є особливості державного регулювання в сфері забезпечення безпеки міст в Україні.

Методи, які були обрані для проведення дослідження, ґрунтуються на необхідності запровадження комплексного підходу до його предмета та об'єкта. Зважаючи, що зазначена проблема має міждисциплінарний характер, було застосовано загальнонаукові та спеціальні методи наукового аналізу в галузі публічного управління, соціальних наук, економіки та ін.

Фундаментальним методом було обрано метод системного аналізу, на основі чого було систематизовано наукові праці з даної проблематики, класифікації та вили безпеки, а також дослідити державну політику в цій сфері. Основні поняття були визначені на основі методу аналізу та синтезу, що дозволило розширити розуміння їх сутності, встановити їх особливості.

Важливим орієнтиром у дослідженні багатьох питань став метод систематичного аналізу, який дозволив дослідити наукові засади та понятійно-категорійний апарат магістерської роботи, визначити сутність основних понять і термінів, охарактеризувати їх особливості.

На основі порівняльного методу було визначено особливості публічного управління із забезпечення безпеки міст в зарубіжних країнах та в цьому контексті можливостей адаптації кращого досвіду в українських реаліях.

В ході дослідження основних тенденцій щодо криміногенної ситуації в Україні було також застосовано методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, які дозволили більш детально дослідити сутність цього стану та необхідності реагування з боку органів місцевого самоврядування та публічного управління.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що комплексно досліджено та вирішено важливу наукову проблему щодо визначення напрямів забезпечення безпеки міст в Україні та удосконалення публічного управління в цій сфері.

Практичне значення одержаних результатів. Положення і висновки магістерської роботи можуть використовуватися в на теоретичному та практичному рівнях в публічному управлінні та місцевому самоврядуванні, в різноманітних дослідженнях щодо вирішення проблем забезпечення безпеки міст, а також як інформаційні матеріали в діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, громадських організацій в Україні такого спрямування, а також у навчальному процесі з підготовки магістрів з публічного управління та адміністрування.

Структура і обсяг магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Обсяг основної магістерської роботи складає 75 сторінок. В магістерському дослідженні міститься 8 таблиць, 8 рисунків та 1 діаграма. Список використаної літератури складається з 85 джерел.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та основні завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, висвітлено наукову новизну і практичне значення виконаної роботи.

У першому розділі «ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ БЕЗПЕКИ МІСТ» досліджено теоретичні засади та основні поняття магістерської роботи: визначено особливості безпеки як категорії управління. Визначено особливості управління містом та необхідності забезпечення безпеки. Як зазначають фахівці, найбільша небезпека криється в ризикованості та непередбачуваності дій суб'єкта небезпеки.

На нашу думку, дійсно, невизначеність поведінки суб'єкта небезпеки пов'язана з ймовірністю того, що будь-яка дія чи бездіяльність суб'єкта може мати незворотні та непередбачені ефекти на об'єкт небезпеки. Тому для небезпек соціальних об'єктів властивим є «фактор невизначеності».

Тобто це стосується процесів та подій, які непередбачені та відносно них неможливо припустити якийсь прогноз чи оцінку наслідків, факт їх розвитку чи подальшого перебігу і настання. Ці фактори можуть суттєво змінити оцінку та припущення об'єкта небезпеки щодо заподіяння йому шкоди та нанесення збитків в реальних умовах. Тому основну увагу при виявленні небезпеки чи встановленні такого стану увагу приділяють джерелу небезпеки.

Саме в цьому контексті найчастіше знаходять шляхи вирішення небезпеки та відповідні інструменти для її подолання. Джерело небезпеки має безпосередній або опосередкований вплив, натомість реакція з боку об'єкта завжди варіативна, оскільки це може бути як усунення небезпеки, так і зниження її рівня та інші результати.

Управління містом має забезпечувати соціально-економічний розвиток і бути адекватним складності самого міста як системи та об'єкта управління. Тому в муніципальному управлінні дуже часто намагаються застосувати чіткі

показники та критерії. Місто водночас виступає не тільки середовищем виробництва та промисловості, це також осередок для розвитку інтелекту, розуму, культури.

Отже, місто розглядають як центр політичного, економічного, соціального та культурного життя суспільства, суспільно-територіальну систему, в розвитку якої віддзеркалюються усі суспільні зміни в розвитку національної економіки, регіонального розвитку, що пов'язано з необхідністю державного регулювання та створення відповідних умов для муніципального розвитку.

У другому розділі «ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ МІСТА» проаналізовано основні чинники та показники криміногенного стану на місцевому рівні; досліджено основні засади державної політики в цій сфері.

Таким чином, основне призначення та мета системи забезпечення безпеки міста полягає в постійному контролі стану, організації та здійсненні діяльності безпосередньо в сфері забезпечення комплексної безпеки об'єктів, інфраструктури, населення, міста.

До основних завдань науковці та практики в сфері забезпечення безпеки міста та управління в цій галузі відносять наступні:

- виявлення, аналіз і прогнозування загроз безпеці особистості, суспільству, місту;
- аналіз причин, умов і факторів загострення існуючих загроз, вжиття заходів для їх мінімізації та усунення;
- ведення безперервного моніторингу та оцінки реального стану безпеки міста за всіма видами загроз;
- розробка місцевих законодавчих і нормативно-правових актів, які спрямовані на розвиток комплексної системи забезпечення безпеки міста;
- розробка та організація заходів щодо досягнення цільових параметрів безпеки міста;
- розробка та реалізація цільових, науково-технічних програм, планів та інших документів з реалізації заходів забезпечення комплексної безпеки

У третьому розділі «ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ МІСТА» встановлено особливості привабливості міст та забезпечення безпеки в зарубіжних країнах; обґрунтовано деякі перспективні напрями з управління безпекою міста в Україні. Серед основних причин, які визначають слабкість управління в сфері забезпечення безпечного середовища міст, слід назвати такі:

- інфраструктура територій не відповідає запитам сучасності та безпеки;
- немає стратегій превентивної діяльності, як на національному, так і на регіональному рівні, це вказує на відсутність розуміння у влади пріоритетів безпеки на певний період та на певній території;
- не розроблено єдину інформаційну систему на локальному рівні, яка стосується питань прогнозування, моніторингу, попередження можливих загроз;

- не достатньо ефективна координація служб, відповідальних за захист та безпеку населення та реагування на загрози;
 - не достатньо збалансований розподіл інституцій та сил для захисту населення (наприклад, 400 000 населення декількох міст у Київській області обслуговує лише 130 поліцейських);
 - низький рівень відповідальності громадського сектору задля безпеки;
 - недостатнє фінансування та ресурсне забезпечення;
- багато норм законодавства, що регулюють безпеку міст, які не утворюють систему, а є розрізненими і інколи суперечать одне одному та ін.

Формування змісту програми безпеки міста пов'язані з напрямками, куди будуть виділятися основні ресурси та спрямовані пріоритети роботи поліції на місцях, а також куди має бути спрямований і громадський контроль, що інколи ще зустрічає спротив, на що вказують інформаційні джерела ЗМІ, коли чиновники говорять про те, що немає потреби залучати громадський сектор.

ВИСНОВКИ

В результаті виконання поставлених завдань магістерської роботи було досягнуто мету щодо комплексного дослідження проблем забезпечення безпеки міст в Україні. Виконання завдань дозволяє сформулювати наступні висновки та пропозиції.

1. Досліджено теоретичні засади та основні поняття магістерської роботи, визначено особливості безпеки як категорії управління. Безпека як наукова категорія має суб'єктивний та об'єктивний характер, що пояснюється тим, що вона може із загрози перетворитися у реальні дії як об'єктивно існуючі стани, так і суб'єктивні уявлення про них. Її розглядають як суб'єктивне явище, оскільки вона існує у формі розуміння людиною небезпеки. Якщо розглядати небезпеку в соціальному вимірі, то джерелами небезпеки для соціуму є явища та процеси, стани та об'єкти, які потенційно можуть нанести шкоди або збитків, зруйнувати систему або послабити її. На сучасному етапі досягнуті рівні безпеки суспільствами слугують показниками їх розвитку.

Небезпека виявляється у різних сферах: в економічній, політичній, соціально-гуманітарній та інших сферах суспільства. Виділяють небезпеку загальнодержавного та регіонального рівня; довготривалого чи короткотривалого періоду; зовнішнього чи внутрішнього характеру. Для оцінки небезпеки використовують два фактори: прояв небезпеки та оцінка її руйнівної дії, що слугує для визначення рівнів небезпеки (високий, середній та малий). Небезпека завжди існує стосовно будь-якого об'єкта (для людини, соціальної групи, суспільства, держави, міжнародної спільноти). Питання забезпечення безпеки визначаються як базові потреби людства і закріплені у концепції ООН стосовно «Цілей сталого людського розвитку».

2. Визначено особливості управління містом та необхідності забезпечення безпеки. Україна є високо урбанізованою країною, за цими

показниками вона не може визначатися як бідна, але, на жаль, за іншими показниками та рейтингами не належить до високорозвинених країн. Місто в публічному управлінні розглядають як суспільно-територіальну систему, в функціонуванні якої відображені зміни національної економіки, регіонального розвитку, що пов'язано з необхідністю державного регулювання. Основною метою державного регулювання в управлінні містами є забезпечення ефективного функціонування існуючих міст як основної ланки територіального поділу праці. Управління містом досліджується переважно з двох точок зору: як процес прийняття управлінських рішень та виконання функцій управління. Для оцінки розвинутості міст та ефективності управління ними слід розробити відповідні критерії, методики порівняння, індикатори.

3. Проаналізовано основні чинники та показники криміногенного стану на місцевому рівні, що відзначається високими показниками кримінальних правопорушень в Україні, характеризується негативною тенденцією щодо їх зростання протягом останніх років. Показники криміногенної ситуації є базовими для визначення безпеки міст. Безпека міст також має значення на міжнародному рівні, оскільки стосується іміджу країни та міста. Сучасні світові рейтинги безпеки та комфорту проживання у містах крім статистичних показників з кількості правопорушень, дотриманням прав людини, враховують такі критерії, як кібербезпека, безпека у галузі охорони здоров'я, безпека інфраструктури та особиста безпека. Кожна з цих категорій має показники: управлінські заходи безпеки, рівень витрат та їх характер та частота та ін.

4. Досліджено основні засади державної політики в цій сфері. Мета публічного управління містами полягає в постійному контролі стану, організації та здійсненні діяльності безпосередньо в сфері забезпечення комплексної безпеки об'єктів, інфраструктури, населення, міста. До основних завдань із забезпечення безпеки міста та управління в цій галузі належать такі: аналіз і прогнозування загроз безпеки особистості та місту, аналіз причин, умов і факторів загострення існуючих загроз, вжиття заходів для їх мінімізації та усунення, здійснення безперервного моніторингу та оцінки реального стану безпеки міста за всіма видами загроз, прийняття відповідних нормативно-правових актів тощо. На рівні міста загрози класифікуються таким чином: кримінальні, дорожні та транспортні, інформаційні, техногенні, екологічні, загрози екстремізму та тероризму.

5. Встановлено особливості привабливості міст та забезпечення безпеки в зарубіжних країнах. Базовою безпекою міст в країнах ЄС є соціальна безпека, оскільки вважається, що рівні безробіття та інші соціальні негаразди зумовлюють усі інші види небезпек, в тому числі й зростання кримінальних та адміністративних правопорушень. Тому питанням соціальної безпеки відводиться першочергове значення. Економіки цих країн трансформуються у напрямі соціально-орієнтованих, тобто не тільки економічні чинники відіграють важливу роль, а також враховуються й соціальні. Міста є неоднаковими за показниками науково-технічного та

інноваційного розвитку, тому стратегії їх розвитку відрізняються, вони мають різні інструменти стимулювання внутрішніх та зовнішніх інвестицій, визначають різні пріоритетні сфери, але політика з муніципального управління є частиною регіональної та національної політик.

6. Обґрунтовано деякі перспективні напрями з управління безпекою міста в Україні. Доцільно внести такі рекомендації для покращення управління в сфері забезпечення безпеки міста: запровадити розумне проектування безпечного середовища міста та громади, покласти цей підхід в основу програм безпеки міста; залучати громадський сектор до вирішення проблем безпеки шляхом підвищення правосвідомості та відповідальності населення щодо питань безпеки, розвитку взаємодії населення, поліції та органів місцевого самоврядування щодо вирішення конкретних проблем безпеки на локальному рівні на основі технологій Community Policing; провести комплексну оцінку безпеки міста із залученням громадськості та врахування її оцінки та пріоритетів у безпеці, створивши відповідний центр – інформаційну платформу з безпеки міста; звітувати за витрачання фінансових ресурсів на забезпечення безпеки міста перед основними платниками податків в місцевий бюджет; удосконалити систему відеоспостереження, регулювання світлофорів, систему зовнішнього освітлення, систему контролю за роботою пасажирського транспорту міста; посилити політику щодо інтеграції в загальну систему відеоспостереження закладів освіти, охорони здоров'я, культури та соціального захисту, бізнесу, парків, скверів та інших місць публічного простору; збільшити кількість камер відеоспостереження до 200, придбати камери з функціями визначення державних номерних знаків, розпізнавання обличчя та оглядових відеокамер; придбати для міста аналітичний модуль системи відеоспостереження, який здатний обробляти одночасно до 1000 облич в секунду з 450 потоків, що дозволяє більш швидко виявляти правопорушників в місцях масового скупчення людей; встановити «тривожні кнопки» у місцях скупчення людей; запровадити для бажаючих самотніх людей похилого віку можливості щодо встановлення датчиків, які дозволяють відстежувати їх активність та вчасно реагувати в разі зменшення активності і реагувати відповідним службам; удосконалити систему світлофорних об'єктів на основі автоматизованої системи управління шляхом освітлення усіх пішохідних переходів міста, прийняти відповідні проекти, що не вимагає великих коштів для міста. Для удосконалення системи контролю за роботою пасажирського транспорту, слід встановити навігаційне обладнання, що надасть можливість здійснювати контроль щодо дотримання графіку руху; кількості транспортних засобів на маршрутах та їх швидкості руху; в разі необхідності проводити перерозподіл транспортних засобів за маршрутами. На національному рівні має бути посилена кримінальна та адміністративна відповідальність за пошкодження комунального та державного майна.

АНОТАЦІЯ

Магістерська робота присвячена актуальній темі щодо управління в сфері забезпечення безпеки міст. В магістерській роботі досліджено теоретичні засади та основні поняття магістерської роботи: визначено особливості безпеки як категорії управління; визначено особливості управління містом та необхідності забезпечення безпеки; проаналізовано основні чинники та показники криміногенного стану на місцевому рівні; досліджено основні засади державної політики в цій сфері; встановлено особливості привабливості міст та забезпечення безпеки в зарубіжних країнах; обґрунтовано деякі перспективні напрями з управління безпекою міста в Україні.

Ключові слова: публічне управління, безпека, муніципальне управління, місто, криміногенні стани, рейтинги привабливості міст.

ANNOTATION

The master's thesis is devoted to a topical issue of governance in the field of urban security. In the master's thesis the theoretical bases and basic concepts of the master's work are investigated: features of safety as a category of management are defined; identified features of city management and the need for security; the main factors and indicators of criminogenic state at the local level are analyzed; the basic principles of the state policy in this sphere are investigated; the peculiarities of the attractiveness of cities and security in foreign countries are established; some promising areas of city security management in Ukraine are substantiated.

Key words: public administration, security, municipal administration, city, criminogenic conditions, city attractiveness ratings.